

Περίληψη
της ομιλίας της Συνηγόρου του Πολίτη
στην εκδήλωση του Εθνικού συντονιστή για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της ΓΓΜΕ-ΓΓΕΕ
για τον ρόλο της κοινωνίας στην αντιμετώπιση της διαφθοράς

«Η διαφθορά ως υπονόμηση των δικαιωμάτων του πολίτη»

Οι θεσμοί Ombudsmen, κατά τα δικά μας ο Συνήγορος του Πολίτη, είναι φυσικοί σύμμαχοι της καλής – χρηστής διακυβέρνησης, αφού απαντούν ακριβώς στην κοινή εμπειρία των προβληματικών σχέσεων κράτους-πολιτών. Το ειδικότερο περιεχόμενό της παραπέμπει σε αξιόπιστη και υπεύθυνη κυβέρνηση και διοίκηση, ανοιχτή στη λογοδοσία, απουσία διαφθοράς και πελατειακών πρακτικών, διαφάνεια, αποτελεσματικότητα. Η συνισταμένη τους είναι ότι αποτελούν τη βάση για την εμπιστοσύνη των πολιτών στους κρατικούς θεσμούς.

Ελλειμματική διοικητική λειτουργία και διαφθορά

Συνήθως η καταπολέμηση της διαφθοράς συνδέεται με την εκ των υστέρων, κατασταλτική λειτουργία των αντίστοιχων μηχανισμών. Από την εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη, διαφθορά σημαίνει όμως πριν από οτιδήποτε άλλο, παράλυση των ex ante εσωτερικών μηχανισμών παρακολούθησης και ελέγχου των εργασιών (οργανωτικοί, ιεραρχικοί, διαχειριστικοί, managerial έλεγχοι). Πολύ πριν φτάσουμε στην αποκάλυψή της εκ των υστέρων, ως τετελεσμένου γεγονότος, έχει προηγηθεί μια μακρά περίοδος αμέλειας, αδιαφορίας αλλά και έλλειψης προσοχής σε ενδείξεις, παρότι το βασικό νομικό οπλοστάσιο υπάρχει.

Επιπλέον ανασταλτικά λειτουργεί η έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και ειδικά στους μηχανισμούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν εγκαίρως. Πολύ περισσότερο που οι βαριές γραφειοκρατικές διαδικασίες καλλιεργούν την ανοχή σε παρατυπίες ή παρακάμψεις οι οποίες εμφανίζονται ως εισαγωγή ευελιξίας έναντι των νομικών, οργανωτικών και διοικητικών αγκυλώσεων.

Η ελλειμματική διοικητική λειτουργία αφήνει το έδαφος ελεύθερο για σειρά προβληματικών συμπεριφορών τόσο εκ μέρους των υπαλλήλων όσο και εκ μέρους των πολιτών, μεταξύ των οποίων η διαφθορά είναι η ακραία.

Αυτό φαίνεται από τα ακόλουθα παραδείγματα: πώς είναι δυνατόν σε μια περιοχή να υπάρχει συγκριτικά πολλαπλάσιο ποσοστό του πληθυσμού που παίρνουν επιδόματα αναπηρίας, χωρίς κανείς να διερωτηθεί πως γίνεται αυτό; Πώς είναι δυνατόν να πληρώνονται δύο φορές τιμολόγια – άρα να μην καταγράφεται η συναλλαγή και να μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν ως παραστατικά κλπ. Πώς είναι δυνατόν να μην εισπράττονται εισφορές τέλη ή φόροι για χρόνια και κανείς να μην έχει ασχοληθεί να ειδοποιήσει τον οφειλέτη.

Ενεργός πολίτης εναντίον της διαφθοράς

Τα φαινόμενα διαφθοράς υπονομεύουν τις αξίες, και την ίδια τη βάση των δικαιωμάτων που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, με βασικότερο το δικαίωμα στην ισονομία.

Στην Ελλάδα, η παραδοσιακή αντίληψη για αποτελεσματική συναλλαγή με τη διοίκηση που βασίζεται σε δίκτυα προσωπικά, πελατειακά, πολιτικά κλπ. τείνει να καθιστά την «κανονική» λειτουργία της διοίκησης αντικείμενο συναλλαγής. Η απαξίωση κανόνων και διαδικασιών καθιστά δυσδιάκριτα τα όρια νομιμότητας – παρατυπίας – παρανομίας, και όλα εμφανίζονται ως αποδεκτά ενώ καταλύεται κάθε έννοια «κανονικής» λειτουργίας

Καταλήγοντας,

Η πρώτη μορφή κοινωνικής συστράτευσης κατά της διαφθοράς είναι το αίτημα και η πίεση για μια σύγχρονη και αποτελεσματική διοίκηση, με κριτήριο τη νομιμότητα, τους κανόνες και τις διαδικασίες που την εγγυώνται. Συνοδεύεται από την καλύτερη δυνατή διάδοση και γνωστοποίηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των πολιτών ώστε να εντοπίζουν εγκαίρως τις παραβιάσεις τους.

Αυτό, με τη σειρά του, συνεπάγεται την αντίσταση στη συναλλαγή, του πολίτη και του υπαλλήλου, τόσο προσωπικά όσο και με την ενεργοποίηση των κατάλληλων μηχανισμών.

Τέλος, ο πολίτης και –προφανώς και ο δημόσιος υπάλληλος είναι και αυτός πολίτης- έχει ευθύνη να προασπίζεται αυτή του την ιδιότητα και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν.